

Egy hatalmas életmű miniatűrjei – mondhatjuk, ha ránézünk erre a zsebkönyv méretű, küllemében is igen csinos kötetre. Novellák a legjobb fajtából, és minőségüket tekintve méltók az életmű legjobb műveihez, a nagyszerű drámákhoz éppúgy, mint a hasonlóképpen minőségi próza egyéb példáihoz. Terjedelmileg valóban rövid, itt-ott „egyperces” írások ezek, ám a tömörítés gyakran az egyetemességet jelenti, s az apró részekből a nagy egészre tekinthetünk.

Szakonyi Károly

egy néhány oldalas történetben is el tudja mondani, mi a fontos a létezésben, milyen vágyakkal teli egy ember élete, és hogy lebegünk időnként az álom és a valóság határán. Az ilyen író tudja a novella leglényegét: azt, hogy egy apró életszelet bemutatásával és felnagyításával kitekinthetünk az egész életre, a születéstől a halálig. Fölfedi a belső és a külső utat, az emberlét rejtelmeit, titkait. Ha nem is úgy, mint egy nagyszínpadra termett drámában, mégis hasonló intenzitással. A műfaj legjobb huszadik századi hagyományainak útján, s közben a rá jellemző egyéni jegyekkel. Az emlékezés mozzanataival, a tűnő idő rajzaival. Finom líraisággal, bölcselkedéssel átszótt szövegekkel.

Említettem már a művekhez jól illeszkedő külső szépséget. Gí borítófotóival, azok meleg színeivel és lágyágukkal, valamint a kötetet illusztráló Zugor Sándor letisztult fekete-fehér grafikáival. A külső pontosan illeszkedik az írások miliójéhez. Legtömörebb műveinek kulcsmondataihoz, például ahogy a kötetnyitó *Tükörteremben* találjuk többek között: „Mert az utolsó lépést már nem szabad megtenni, tudni kell, melyik az utolsó lépés.” A mű világában valódi veszélyes lépésről van szó, és ezt emeli föl könnyedén az író egy másik szintre. Igen, ez a könnyedség és elegancia is jellemzi minden mondatát, írását. Közben magával ragadja az olvasót, aki egy szuszra megy vele végig az úton. És ez örömet okoz neki, hiszen nem egyszer valóban kataraktikus az élmény.

Olyankor is, amikor a groteszk kerül előtérbe. Ugyanakkor kifejezi egy képzelt történetben a városi létből menekülni akaró ember „zöld” utáni vágyát (*Autók a fű alatt*), máshol pedig megörökíti egy mulatságos, keserédes gondolatsort (*Régi vicc*). Szakonyi Károly nagymestere a néhány mondattal való sorsábrázolásnak, egy-egy hétköznapi pillanat fölnagyításának. Itt-ott fölhagy ezzel a hagyományos műfajjal, és az irodalmi karcolat szép példáival él. Másutt íróársait örökíti meg különleges helyzetekben, az elmúlt ifjúság

Bakonyi István 83

MINIATŪRÖK

Szakonyi Károly:

Hangversenydarabok

kalandjait sem feledve. Mindegyik írása élményt adó, és van közöttük olyan is, ami messze túlmutat önmagán. Az egyik legszebb és legművesebben kidolgozott műve az *Egy nő a kikötőnél*. Emberi vágyakról, a várakozásról, a reményről, ugyanakkor a meg nem valósult dolgokról. Érzéletes

84 befejezése: „Senki sem jön a part felé. De a nő csak áll ott, és vár. Kémleli a távot. Egészen belekápázik a szeme. Egészen belemered ebbe a várakozásba. Mert hátha... Hátha. Hátha éppen ma, ezen a forró éjszakán...” E műnek lírai elemekben gazdag rokona az *Érintés*, két ember derékba tört kapcsolatáról. Néhány pillanatában az idill is bekövetkezik, ám aztán minden szertefoszlik.

Írónk szerencsésen ötvözi a hagyományos elbeszélés, a modern hatások, a jellemábrázolás és a groteszk összetettségét, az álom és a valóság összetartozását. Jól látjuk ezt a *Csalók a hídon* történetében, a kegyes (vagy nem kegyes?) csalásról, hiszen az ál-utcazenész sorsa is megfogja az olvasót, miközben az elbeszélő is benne van a hamisságban. Persze több ez, mint csalás, sokkal inkább valami különös varázslat, ami nélkül szürkébb lenne az élet. S közben néha az ember rákényszerül arra, hogy szájalomból szépnek gondolja a tudatlanságot... Itt is, másutt is fontos érték a személyesség és a személyiség hitele. Szakonyi annyit mond, amennyit érdemes. Ez különösen figyelmet érdemel abban a világban, amelyben a szószátyárkodás, a mellébeszélés inkább a divat.

És vannak olyan pillanatok, amelyekben egy hajótörés után a végső remény is elvész, miként ezt látjuk *A szigetben*. Az egyetlen túlélő néhány napos vergődését, heroikus küzdelmét is igen ízlésesen, visszafogottan mutatja be az író, érzékeltetvén azt is, hogy ő legalább látta a szigetet, ám a sors keze nem engedte, hogy el is érje azt. Szép, szimbolikus történet bizonyos vágyaink irrealitásáról. Más tengeri történetei hasonlóképpen energikusak, élvezetesek. Például azért, mert nem mond le a sztori elsőbbségéről, akkor sem, ha a jelképiség mellett még fontosabbak a belső utazások, történetek. Ahogy Farkas László írta róla évekkel ezelőtt: „Természetes módon elfogadja az új próza természetes anyagait, de nem mámorosodik meg tőlük. Ahol szükséges, anyanyelvi szinten fordítja a szót groteszkre, sejtető szimbolizmusra, iróniára, képtelenségekre.”

A *Fekete asszonyok* már-már balladisztikus történet egy, a korábbiaktól eltérő várakozásról. És mint Beckett Godot-ja, a várva várt lény itt sem jelenik meg. A világ fekete és zord, a három fekete asszony mintha egy titokzatos meséből lépett volna elő. És szólnunk kell a címadó műről is. A *Zongoradabokról* is elmondhatjuk, hogy egyfajta lebegés van itt a valóság és a képzelet határán. Szépen, kifinomult stílusban, lírai elemekben ugyancsak gazdagon elmesélt történet, képzelt pillanatokkal. Az élet értelméről, az idillről, illetve annak megzavarásáról. A pénzvilág kegyetlen leleplezéséről, a művész és az

alkotó ember szélmalomharcáról, vagy éppen a mégis-morálról. Rózsássy Barbara értő utószavából egy részlet: „Akárhányszor veszem kézbe e novellát, költői ritmusú sorait olvasva mindig olyan érzésem támad, mintha egy eltűnt, elfeledett világba lépnék. Különös Atlantisz ez: habár tudjuk, érezzük elérhetetlenségét, mégis e mélyre merült szigetből a költészet 85 időtlensége sugárzik felénk.”

És hasonlóan gondolkodhat az olvasó, ha azok az írásokat olvassa, amelyekben megidéződnek olyan társak, mint Kárpáti Kamil, Lázár Ervin, Bertha Bulcsu vagy Zelk Zoltán, akik közel álltak és állnak Szakonyi Károly írói és emberi világához. Jó, hogy egy-egy villanásra feltűnteti őket, reális vagy álomszerű képekben, jelenetekben. Vannak aztán káprázatok, álmok, képzelgések is. És megteremti azt a furcsa összehangolódást, azt a furcsa rendet és belső békességet, amit Reményik Sándor oly szépen megénekelte hajdanán. Lebegő rajzokkal, a mélylélek szép vetületeivel.

Azt hiszem, a *Hangversenydarabok* című kötet szerzője ilyen író, ilyen ember. (*Stádium Kiadó, 2014*)

Új Forrás 2016/5 – Bakonyi István: Miniaturák
Szakonyi Károly: *Hangversenydarabok*

